

Ontwikkefunctie

		Aangevraagd	Geadviseerd
			<i>Bedragen in euro's</i>
Aight	Den Haag	250.000	0
Architectuur Instituut Rotterdam	Rotterdam	343.049	0
BIMHUIS	Amsterdam	486.107	0
BioArt Laboratories	Eindhoven	525.000	0
Bosse Nova (PLAN)	's-Hertogenbosch	517.750	517.750
CBK Zuidoost (SHEBANG)	Amsterdam	393.250	0
De Cooperatieve Participatie Federatie U.A.	Den Haag	800.000	0
Crafts Council Nederland	Utrecht	275.000	0
Design Museum Den Bosch	's-Hertogenbosch	500.000	0
Het Dolhuys	Amsterdam	450.000	0
DOX	Utrecht	977.800	977.800
Dutch Development Centre for Natural Arts	Donderen	930.708	0
Epitome Entertainment	Rotterdam	385.000	0
Explore the North	Leeuwarden	485.000	485.000
Feikes Huis	Amsterdam	600.000	0
FilmForward	Amsterdam	750.000	0
Gasthuis Frascati	Amsterdam	900.000	900.000
Grand Futura	Groningen	826.431	774.825
HipHopHuis	Rotterdam	500.000	0
Independent School for the City	Rotterdam	277.235	0
Intro in situ	Maastricht	375.000	0
Korzo	Den Haag	977.800	949.155
Likeminds	Amsterdam	845.000	0
M-Lab, productiehuis voor musicaltheater	Amsterdam	950.000	0
Mommerskwartier (TextielLab)	Tilburg	918.114	918.114
Multicultureel Podium Mozaïek	Amsterdam	455.644	0
MusicalMakers	Weesp	977.000	0
De Nieuwe Oost	Arnhem	977.800	977.800
Nowhere (Poetry Circle)	Amsterdam	530.000	0
Orkater	Amsterdam	671.375	671.375
Paradiso Amsterdam	Amsterdam	415.000	0
Playgrounds	Eindhoven	475.000	0
Popwaarts	Nijmegen	650.000	503.635
RIGHTABOUTNOW INC.	Amsterdam	200.000	0
Romte	Leeuwarden	480.000	0
Schoenenkwartier	Waalwijk	400.400	0
Silbersee	Amsterdam	845.000	0
Sonic Acts	Amsterdam	977.800	0
Story Academy	Den Haag	550.000	550.000
StrandLAB Almere	Almere	684.071	0
TETEM kunstruimte	Enschede	625.000	387.678
Theater Producties Twente	Enschede	845.000	0
Toneelschuur Producties	Haarlem	970.000	968.525
Urban Eindhoven (Emoves)	Eindhoven	836.438	698.945
V2_ Instituut voor de instabiele media	Rotterdam	550.000	0
de Veenfabriek	Leiden	300.000	0
VIA ZUID	Maastricht	400.000	400.000
What Design Can Do	Amsterdam	700.000	0
WORM	Rotterdam	615.623	419.698

De categorie

Sinds 2021 maakt de categorie Ontwikkelinstanties deel uit van de Culturele basisinfrastructuur (BIS). De regeling bood in de subsidieperiode 2021-2024 ruimte aan vijftien instanties die zich met talent- en/of genre-ontwikkeling bezighielden, gericht op podiumkunsten, beeldende kunst, film, letteren en ontwerp, dan wel een combinatie daarvan.

Voor de subsidieperiode 2025-2028 is de categorie Ontwikkelinstanties met één plek uitgebreid. Er is hiermee ruimte voor zestien instanties die zich met hun kernactiviteiten richten op het faciliteren, begeleiden en ontwikkelen van talentvolle of innovatieve makers of met het ontwikkelen, aan de hand van onderzoek, van een discipline op het terrein van podiumkunsten, beeldende kunst, film, letteren en ontwerp. Het subsidieplafond is vastgesteld op 11.100.300 euro.

Instanties die in aanmerking komen voor een plek in deze categorie beschikken over voorzieningen om de kernactiviteit uit te voeren.

De activiteiten worden verspreid over het jaar gerealiseerd. Voor ontwikkelinstanties die zich uitsluitend of hoofdzakelijk richten op podiumkunsten zijn er aanvullende voorwaarden geformuleerd. Zo moeten deze instanties kunnen garanderen dat presentatie op een podium kan plaatsvinden, mag de continuïteit van de instelling niet afhankelijk zijn van één of enkele artistiek leiders, en moet er structureel worden samengewerkt met professionele podiumkunstinstellingen aan begeleiding en ontwikkeling.

Algemene indruk

Net als vier jaar geleden was de belangstelling voor deze categorie groot. Opteelden er voor de subsidieperiode 2021-2024 69 instanties voor een plek in de nieuwe categorie, voor de subsidieperiode 2025-2028 zijn 49 aanvragen ingediend. De vijftien instanties die in 2021 als ontwikkelinstelling zijn toegetreten tot de BIS en de twee instanties (Frascati en PLAN) die in de subsidieperiode 2021-2024 een projectsubsidie voor talentontwikkeling hebben ontvangen, horen ook bij de aanvragers.

De verspreiding over het land van de vestigingsplaatsen van de 49 aanvragers was vergelijkbaar met de situatie vier jaar geleden. Toen kwam 59 procent van de aanvragers uit het Westen van het land, in deze ronde is dat percentage exact even hoog.^[1] Wel merkt de raad dat meer aanvragende instanties een sterke regionale worteling combineren met een landelijk bereik en uitstraling. Daarnaast waren er verscheidene aanvragen van netwerken die landelijk of regionaal opereren.

De aanvragers die opteren voor een plek in de categorie Ontwikkelinstanties zijn zeer uiteenlopend, zowel wat de aard van de activiteiten als wat de vorm van de output betreft. De benaming 'ontwikkelling' lijkt een dermate breed begrip, dat veel instanties hun activiteiten of een deel van hun programma definiëren als ontwikkelactiviteit.

De raad ziet talentontwikkeling als een specialistisch onderdeel van de keten waarin wordt gewerkt met uitzonderlijk talent. Talentontwikkeling is niet iets wat een instelling ‘erbij doet’, naast een andere hoofdactiviteit, maar heeft aandacht nodig in de wijze van selectie, in de coaching, de begeleiding, de afronding en het doorgeleiden van talenten naar een professionele carrière. De raad heeft in zijn advies de voorkeur gegeven aan instellingen die de ontwikkeling van de maker centraal stellen. Ook instellingen die gericht zijn op het ontwikkelen van een specifiek genre dienen een heldere visie te hebben op de plek van de maker binnen het proces van disciplinaire verdieping. Ten slotte kan er geen genre-ontwikkeling plaatsvinden zonder oog voor de makers.

De instellingen die zijn afgevalen zijn volgens de raad instellingen die:

- in de eerste plaats podium- of presentatieplek zijn en als nevenactiviteit een programma voor makers aanbieden;
- hun lab/huis openstellen voor makers die daar projecten kunnen (door)ontwikkelen, met minimale begeleiding vanuit de instelling;
- een educatief programma aanbieden, waarbij makers in dienst staan van dit programma maar niet aan hun eigen artistieke onderzoek werken;
- programma’s ontwikkelen voor een festival of evenement door opdrachten uit te geven en dat proces te begeleiden;
- in de basis een organisatie zijn die een bepaald thema of genre willen promoten en met de presentatie van werk van makers hun activiteiten onderbouwen.

Omdat deze categorie ruimte biedt aan meerdere disciplines en genres, zag de raad zich voor de lastige opgave gesteld onvergelykbare activiteiten langs dezelfde meetlat te leggen. Hij heeft dit opgelost door zoveel mogelijk uit te gaan van de individuele kracht van de aanvrager en de plannen te beoordelen in de context van de eigen discipline en de eigen omgeving.

Vier jaar geleden stelde de raad al vast dat de grenzen van de disciplines in de culturele sector vervagen. Die trend zet zich door in de huidige aanvraagronde. In deze categorie, die naar zijn aard tot de voorhoede behoort, is dat duidelijk zichtbaar. Er werden opnieuw veel multidisciplinaire en interdisciplinaire aanvragen ingediend, bijvoorbeeld op het snijvlak van muziek, beeldende kunst en technologie, of van theater, beeldende kunst, filosofie, dans, en spoken word of van theater, techniek en muziek.

Vanuit de podiumkunsten is er een rijke traditie in het opleiden van talenten. De raad ziet dit terug in de aanvragen van podiumkunsteninstellingen. In de andere disciplines is het soms nog zoeken naar de juiste aanpak. De raad hecht waarde aan het verbeteren van de talent- en genreontwikkeling bij alle disciplines. Over de gehele linie bieden de ontwikkeltrajecten plek aan talenten die zijn afgestudeerd aan de kunstvakopleidingen, maar in toenemende mate ook aan autodidacten. Dat laatste vindt de raad een goede ontwikkeling.

Het criterium maatschappelijke betekenis is nog niet door alle aanvragers even goed uitgewerkt. Er zijn grote verschillen in het belang dat instellingen hieraan

hechten. Zo zijn er aanvragen die het maatschappelijk belang vooropstellen ten koste van de artistieke vrijheid van de makers, en er zijn instellingen die precies het omgekeerde doen. Bij hen staat de talentontwikkeling losser van de omgeving waarin de aanvrager opereert en wordt de maatschappelijke impact gerealiseerd door de inhoud van de producties of tentoonstellingen. De raad heeft gezocht naar instellingen die een goede balans tussen deze uitersten weten te vinden. Hij meent dat ontwikkelinstellingen met een sterke maatschappelijke binding de kans hebben zich steviger in de samenleving te verankeren.

Twee onderwerpen kwamen regelmatig terug in de aanvragen: duurzaamheid en digitalisering. Dat laatste als onderdeel van het maakproces en als onderdeel van de marketing. Beide zijn geen beoordelingscriterium, maar geven wel aan in welke mate een instelling bezig is met innovatie en toegankelijkheid. Om die reden vond de raad deze aspecten wel degelijk van belang. Hij had verwacht meer digitale vernieuwing tegen te komen in de plannen, na alle initiatieven met streaming die in de coronaperiode zijn gestart. De innovaties zijn nu veelal artistiek gedreven, wat nieuwe theatrale belevingen mogelijk maakt, en minder gericht op het vergroten van het publieksbereik. Duurzaamheid wordt in de meeste plannen kort besproken, een enkele instelling heeft het verankerd in haar missie.

Veel ontwikkelinstellingen richten zich op jongeren en op hedendaagse vormen van muziek en letteren, zoals hiphop en spoken word. De raad vindt het positief dat steeds meer instellingen deze genres serieus nemen, met het oog op het toekomstbestendig houden van de sector.

In de aanvragen miste de raad een duidelijke connectie met de nachtcultuur. De enige instelling met een concrete visie op nachtcultuur, Paradiso in Amsterdam, kwam om andere redenen niet in aanmerking voor een plek in de BIS. De Eindhovense BIS-instelling Emoves schrijft in haar plannen dat ze contacten wil leggen met nachtcultuur-instellingen. Het Rotterdamse WORM besteedt in haar aanvraag wel enige aandacht aan de nachtcultuur, maar maakt nog niet helder hoe zij de nacht wil verbinden aan haar ontwikkelprogramma. De raad is van mening dat dit genre binnen de toegekende aanvragen meer ruimte en aandacht zou moeten krijgen.

De Fair Practice Code, de Code Diversiteit & Inclusie en de Governance Code Cultuur zijn door bijna alle 49 aanvragers opgenomen in hun plannen. Dat wil zeggen dat zij per code hebben gereflecteerd op de inhoud en het effect van de code op hun organisatie. Het bewustzijn ten aanzien van sociale veiligheid en een gezonde werkomgeving is zichtbaar toegenomen, maar een veilige werkplek is nog niet overal gerealiseerd. Niet iedere instelling heeft beleid voor sociale veiligheid geïmplementeerd binnen de organisatie of werkt met een vertrouwenspersoon. In veel aanvragen kwam naar voren dat de werkdruk hoog is omdat er met weinig mensen in vaste dienst een ambitieus programma wordt uitgevoerd. Dit baart de raad zorgen. Op de lange termijn is zo'n situatie onwerkbaar. De raad hoopt dat instellingen realistischer gaan begroten en plannen in gang gaan zetten die met kleinere teams ook werkelijk haalbaar zijn.

Over de hele linie geven de meeste instellingen aan dat ze kunnen voldoen aan het principe van eerlijke beloning. Alle instellingen laten weten dat ze bij een positieve beoordeling zullen aansluiten bij een cao en richtlijnen voor honoraria zullen volgen. De meeste instellingen zijn al zo ver. Ten aanzien van de Governance Code Cultuur miste de raad soms een vertaling naar de eigen organisatie. Bij enkele instellingen deden zich ongewenste situaties voor, waarbij de raad van toezicht te laat of onvoldoende doortastend te werk ging.

De reflectie op diversiteit en inclusie neemt veel vormen aan. Er zijn instellingen waar culturele diversiteit zo innig met de eigen identiteit verbonden is dat ze uitleg over het toepassen van de code achterwege laten. Er zijn ook instellingen die één specifiek aspect van inclusie centraal stellen in hun missie en denken dat daarmee aan de hele code is voldaan. Over het geheel genomen is de raad positief over de diversiteit van de beoordeelde aanvragen. Wel merkt de raad op dat met een diverser aanbod niet automatisch een gemengder publiek naar de instelling komt. De raad meent dat hier aanvullende inspanningen op het gebied van publieksbeleid nodig zullen zijn. Ook vindt de raad dat de samenstelling van besturen, directies en raden van toezicht nog te weinig representatief is gelet op de samenstelling van de Nederlandse bevolking.

Van 49 aanvragen naar 23 positief beoordeelde aanvragen

De raad heeft de 49 aanvragen conform zijn beoordelingskader in een paar stappen beoordeeld. Eerst heeft hij gekeken of de aanvragen voldeden aan de voorwaarden van de regeling. Zes instellingen bleven met hun aangevraagde subsidiebedrag onder het vereiste minimum van 366.600 euro. Het gaat om Aight met 250.000 euro, Architectuur Instituut Rotterdam met 343.049 euro, Crafts Council met 275.000 euro, de Veenfabriek met 300.000 euro, Independent School for the City met 277.235 euro en RIGHTABOUTNOW INC. met 200.000 euro. Deze voldeden daarom niet aan artikel 3.48 van de regeling omdat een te laag bedrag is aangevraagd. Desalniettemin heeft de raad, op verzoek van het ministerie van OCW, deze aanvragen beoordeeld.

Twee instellingen dienden zowel een aanvraag in bij de categorie Ontwikkelinstellingen als bij de categorie Ontwerp: Stichting Architectuur Instituut Rotterdam en What Design Can Do. De raad heeft ze in beide categorieën beoordeeld.

Vervolgens heeft de raad de aanvragen beoordeeld aan de hand van de algemene beoordelingscriteria. De eerste trede van de beoordeling betreft de artistiek-inhoudelijke kwaliteit, maatschappelijke betekenis en toegankelijkheid, de tweede de bedrijfsmatige gezondheid en de derde geografische spreiding. Wanneer een instelling negatief werd beoordeeld op de criteria van de eerste trede stopte daar de beoordeling. Op basis daarvan hebben 26 instellingen een negatief advies gekregen.

De afwijzingsgronden lopen uiteen. Veel instellingen definiëren talent- of genreontwikkeling als kerntaak, maar verzuimen goed te omschrijven hoe die kerntaak ingevuld gaat worden. Vaak is er sprake van een beperkte inzage in de ontwikkeltrajecten, de aard van de begeleiding of de beoogde resultaten.

Instellingen die bijdragen aan genreontwikkeling omschrijven vaak niet hoe zij hun genre bezien, welke ontwikkeling urgent is, hoe makers hierin worden betrokken en waarom de voorgestelde aanpak daarbij het beste past. De regeling schrijft voor dat de genreontwikkeling ‘aan de hand van onderzoek’ geschiedt, maar ook op dit onderzoek wordt in de aanvragen zelden goed gereflecteerd.

Andere instellingen formuleren geen duidelijke plannen om hun activiteiten te verbinden aan maatschappelijke vraagstukken of benoemen geen maatschappelijke partners. Ook zijn er instellingen die hun publieksbeleid onvoldoende op orde hebben. Ten slotte loopt de omgang met de codes sterk uiteen (zie ‘Algemene indruk’).

De aanvragen die in een eerste beoordelingsronde afvielen voldeden niet of niet voldoende aan een of meerdere algemene beoordelingscriteria.

Afwegingen

Over de overige 23 aanvragen was de raad positief. Aangezien de regeling ruimte biedt aan maximaal zestien instellingen, heeft de raad uit die 23 aanvragen een verdere selectie moeten maken. Hierbij heeft hij enkele lastige knopen moeten doorhakken.

Om tot het maximaal aantal van 16 instellingen te komen heeft de raad de positief beoordeelde aanvragen naast elkaar gelegd en ze onderling vergeleken op de vijf beoordelingscriteria en heeft daarbij rekening gehouden met een goede geografische spreiding. Vervolgens heeft hij de aanvullende afwegingsaspecten meegewogen: pluriformiteit van (sub)sectoren en disciplines, nieuwe disciplines en genres.

De raad wenst de ingezette koers ter verbreding van de BIS voort te zetten in de subsidieperiode 2025-2028. Daartoe adviseert hij positief over vier instellingen: DOX, Story Academy, Emoves en WORM. Het Utrechtse podiumkunstencentrum DOX werkt volgens de hiphop-principes van each one-teach one en ‘transcultureel produceren’. Het eerste is waardevol omdat oudere DOX-makers de jongere kunnen coachen. Dat laatste wil zeggen dat er over de grenzen van cultuur en discipline wordt gekeken, wat leidt tot fraaie multidisciplinaire performances. Ook het Haagse Story Academy is multidisciplinair en ondersteunt schrijvers, theatermakers, ontwerpers en filmers in de richting van het professionele makerschap. De instelling focust daarbij op ondergerepresenteerde makers. Emoves uit Eindhoven is eveneens een organisatie waar vele disciplines samenkomen, van graffiti-artisten tot skaters en van freerunners tot dansers. De instelling werkt met ervaren coaches en makers krijgen begeleiding in de volle breedte van hun ontwikkeling. Het Rotterdamse WORM ten slotte is een eigenzinnige instelling die moeilijk in een hokje valt te plaatsen. Makers krijgen er alle ruimte om te experimenteren, te bevragen, te produceren en te presenteren. De raad is positief over deze instelling, waar dankzij een consequente open houding nieuwe perspectieven ontstaan.

De aanvragen van de meeste instellingen scoren goed op het onderdeel artistieke/inhoudelijke kwaliteit, enkele springen eruit. Dit geldt voor de podiumkunstinstanties Toneelschuur Producties, Orkater, Gasthuis Frascati en Korzo, en voor ontwerp-instelling het TextielLab, die alle een positief advies krijgen. De Haarlemse Toneelschuur is een artistiek hoogwaardig productiehuis, dat zich specifiek richt op bestaand repertoire. De instelling kiest ervoor met een klein aantal talenten te werken, waardoor er veel ruimte en tijd is voor een gedegen begeleiding. De raad ziet het Amsterdamse Orkater als een aanjager op het gebied van vernieuwend muziektheater. Doordat de instelling de vaste partners van de Theateralliantie betreft bij de selectie van de jonge makers, kunnen die al vroeg een waardevol netwerk opbouwen in heel het land. Ook de talenten die in de afgelopen subsidieperiode bij Gasthuis Frascati aan het werk waren, stroomden gemakkelijk door naar andere posities in het veld. Door de komst van een meerstemmig programmateam kreeg de diversifiëring van de nieuwe makers bovendien een belangrijke impuls. De raad beschouwt het Haagse Korzo als pijler in de danswereld. De instelling heeft de afgelopen jaren laten zien in de voorhoede van de ontwikkeling van dans en beweging te lopen. Het TextielLab, onderdeel van het Tilburgse Mommerskwartier, is een toonaangevende instelling op het snijvlak van textiel en kunst. Het Lab heeft een grote lokale en regionale betekenis, maar evenzeer een internationale impact. Uit de hele wereld komen kunstenaars en ontwerpers naar Tilburg om met de gespecialiseerde machines en de vakdeskundigen van het TextielLab te kunnen werken.

Andere instellingen vallen positief op doordat ze op zelfbewuste en effectieve wijze invulling geven aan hun maatschappelijke rol. Tetem, de Enschedese instelling voor digitale cultuur, is hiervan een sprekend voorbeeld. De raad is onder de indruk van het bereik van Tetem in het sociaal-maatschappelijke domein. De instelling neemt een belangrijke positie in als verbinder tussen digitale makers en ontwerpers aan de ene kant, en het bedrijfsleven en maatschappelijke partners aan de andere kant. Het in Leeuwarden gevestigde Explore the North werkt samen met veel culturele partners en organisaties uit andere sectoren, zoals bibliotheken en het onderwijs. De instelling levert een grote bijdrage aan de leesbevordering en de toekomst van de Friese taal in het bijzonder. Het Arnhems/Nijmeegse netwerk De Nieuwe Oost, waar talent op het gebied van theater, (pop)muziek en literatuur wordt ontwikkeld, vervult haar rol in de regionale keten optimaal, meent de raad. Als terugkerend en integraal onderdeel in de maakpraktijk krijgen talenten geleerd hoe ze hun maatschappelijke impact kunnen vergroten. Ook Tetem, Explore the North en De Nieuwe Oost krijgen een positief advies.

De raad heeft over meer netwerken positief geadviseerd. Hij ziet een netwerk als een goed model om nieuwe makers gemakkelijk op verschillende plekken te introduceren en zo de toegankelijkheid van deze ontwikkelinstellingen te vergroten. Hieronder vallen de positief beoordeelde instellingen VIA ZUID, Bosse Nova/PLAN, Grand Futura (Station Noord) en Popwaarts. (Zie ook onder 'Geografische spreiding'.)

Het Maastrichtse VIA ZUID is een netwerk dat talentvolle makers koppelt aan producerende instellingen in heel Limburg en de aangrenzende Euregio

(Aken-Luik-Hasselt). Alle partners van het interdisciplinaire VIA ZUID zijn van uitstekende kwaliteit. Bosse Nova/PLAN uit 's-Hertogenbosch is een sterk netwerk in het zuiden en zuidwesten van het land. De raad ziet dit podiumkunstnetwerk als een belangrijk scharnierpunt tussen de kunstvakopleidingen in de regio Brabant en de praktijk. Het in Groningen gevestigde Grand Futura (Station Noord) zorgt voor een wezenlijke artistieke impuls in het Noorden. Talenten in de podiumkunsten komen in een duidelijk traject terecht dat toewerkt naar een zelfstandige werkpraktijk. Popwaarts is feitelijk geen netwerk, maar functioneert wel als zodanig. De instelling biedt met haar rondreizend muziekfestival de Popronde jaarlijks een grote en diverse groep startende muzikanten de kans veel podiumervaring op te doen. De Popronde is in het hele land te zien op laagdrempelige podia. Met de Erasmus Universiteit onderzoekt de instelling hoe de doorstroom van talenten in de keten bevorderd kan worden.

In de afweging met deze zestien positief beoordeelde instellingen heeft de raad zeven andere positief beoordeelde instellingen een negatief advies gegeven. Op basis van de criteria artistiek-inhoudelijke kwaliteit en maatschappelijke betekenis van de kernactiviteiten vielen BIMHUIS Productions en BioArt Laboratories af. Bij BIMHUIS Productions krijgen jazzmuzikanten en -componisten de kans zich te ontwikkelen, maar de aanvraag bood weinig inzicht in de ontwikkeltrajecten. Ook werkt de instelling verhoudingsgewijs met weinig maatschappelijke partners.

BioArt Laboratories maakte in de subsidieperiode 2021-2024 onderdeel uit van de categorie Ontwikkelinstellingen in de BIS als ontwikkelaar van biokunst. Voor de raad is het niet voor alle ontwikkellijnen duidelijk hoe de talenten begeleid worden en hoe die begeleiding bijdraagt aan de ontwikkelvraag van de bio-kunstenaars. Ook is voor de raad onvoldoende helder hoe de talenten de resultaten van hun onderzoek zichtbaar kunnen maken ten behoeve van de eigen positionering of een mogelijke vervolgstap. Hierdoor blijven de kwaliteit van de talentontwikkeling, de relevantie van het onderzoek en de ontwikkeling van het genre bij BioArt Laboratories moeilijk te peilen. Ten slotte is de raad van mening dat de inrichting van de organisatie kwetsbaar is met één directeur-bestuurder en een kleine raad van toezicht.

De governance was bij meer instellingen een struikelblok. Podiumkunstinstelling Likeminds was de afgelopen vier jaar als ontwikkelinstelling opgenomen in de BIS. De instelling had mooie ontwikkeltrajecten en een interessante artistiek-inhoudelijke output, waarbij meerstemmigheid en nieuwe verhalen van de makers centraal staan. Maar de instelling belandde in 2023 in zwaar weer. Likeminds beschrijft in haar aanvraag feitelijk wat hieraan vooraf ging en welke maatregelen vervolgens zijn genomen. Een meer fundamentele reflectie op de vraag hoe deze situatie heeft kunnen ontstaan en waarom niet in een veel eerder stadium serieuze stappen zijn gezet ontbreekt. Wezenlijke functies om invulling te geven aan de beoogde verbetering waren ten tijde van de aanvraag nog niet ingevuld. Momenteel loopt een onafhankelijk onderzoek naar de sociale veiligheid binnen de organisatie. Al met al constateert de raad dat er bij Likeminds te veel onduidelijk is rond een cruciale randvoorwaarde – sociale veiligheid – om invulling te kunnen geven aan een ontwikkelfunctie in de BIS.

Bij de positief beoordeelde aanvragen waren er drie instellingen die zich toeleegen op het vertellen van nieuwe verhalen vanuit nieuwe perspectieven: RIGHTABOUTNOW INC. (hierna RAN INC.), SHEBANG en Story Academy. RAN INC. heeft een lang trackrecord op het gebied van urban theater. De raad is positief over de aanvraag van RAN INC., maar constateerde tegelijkertijd dat de instelling een te laag subsidiebedrag had aangevraagd en vraagt zich af hoe de instelling haar ambities daarmee denkt te kunnen waarmaken. Hij is van oordeel dat de omvang en kwaliteit van de ontwikkelplannen te bescheiden zijn voor een plek in de BIS, de instelling legt het op de criteria uit het beoordelingskader af tegen haar concurrenten.

In vergelijking met RAN INC. zijn SHEBANG en Story Academy meer multidisciplinair gericht. De raad ziet dit als voordeel bij de categorie Ontwikkelinstellingen, waar relatief veel aanvragen uit de podiumkunsten afkomstig zijn. Zowel SHEBANG als Story Academy werken met theatermakers, maar ook met beeldend kunstenaars, ontwerpers, filmers en schrijvers. Bij SHEBANG wordt ook expliciet onderzocht hoe diverse makers met verschillende achtergronden elkaar onderling kunnen inspireren. SHEBANG geeft geen coaching of begeleiding aan talenten, zij faciliteert interdisciplinair onderzoek waar talenten uit de cultuur en de wetenschap aan mee kunnen doen. SHEBANG is volgens de raad een jonge instelling die volop in ontwikkeling is. Op de criteria uit het beoordelingskader scoort de instelling vergeleken met haar concurrenten nog niet hoog genoeg.

Story Academy begon in 2019 als afsplitsing van ROSE Stories, een collectief van verhalenvertellers dat aanvankelijk vooral (kinder)boeken en theatervoorstellingen produceerde. Story Academy is er voor de ondergerepresenteerde makers die werkzaam zijn in de disciplines literatuur, theater, art & design en audiovisueel. De raad meent dat de instelling intussen een sterke positie inneemt in de sector. Ook gelet op de geografische spreiding en de afwegingsaspecten – nieuwe disciplines en genres, pluriformiteit – maakt hij een keuze voor Story Academy.

In haar streven de BIS te verbreden heeft de raad voor de subsidieperiode 2021-2024 positief geadviseerd over drie hiphop-instellingen: HipHopHuis, DOX en Emoves. Ook WORM, een instelling die veelvormig is en nauwelijks in één genre is te vangen, kreeg een positief advies. Helaas hebben deze vier instellingen in de afgelopen periode te maken gekregen met governanceproblemen. Bij DOX, Emoves en WORM behoren die intussen vrijwel tot het verleden en heeft de raad voldoende vertrouwen om ze opnieuw tot de BIS toe te laten. Dit geldt niet voor HipHopHuis. Deze instelling had niet alleen te maken met aanhoudende onduidelijkheid op het gebied van de governance, maar heeft in de ogen van de raad de afgelopen subsidieperiode bovendien aan landelijke betekenis ingeboet. HipHopHuis profileert zich te weinig als toonaangevende hiphop-instelling en opereert vrijwel uitsluitend in de eigen Rotterdamse omgeving. Dit vertaalt zich in een gebrek aan zeggingskracht, een belangrijk element uit het oordeel over de artistiek-inhoudelijke kwaliteit. Voor WORM, DOX en Emoves geldt dat de aldaar ontwikkelde makers en producties de weg naar andere circuits buiten hun standplaats makkelijker vinden. In de afweging is HipHopHuis daarom afgevalen.

Naast Orkater als ontwikkelinstelling van kwalitatief hoogstaand muziektheater heeft de raad vier jaar geleden ook ruimte gemaakt voor één musicalinstelling in de BIS: MusicalMakers. De afgelopen periode heeft deze instelling zich in de ogen van de raad niet genoeg waargemaakt. Door opeenvolgende bestuurlijke wisselingen kwam de instelling nauwelijks aan het uitvoeren van haar kernactiviteiten toe. De raad kon daarom moeilijk beoordelen wat de artistiek-inhoudelijke kwaliteit van de ontwikkeltrajecten van deze instelling is en heeft onvoldoende vertrouwen in de ambitieuze plannen voor de komende periode. Recent heeft de instelling een nieuwe start gemaakt en zij moet haar draai vinden op de nieuwe plek en onder de nieuwe directie. Gevoegd bij de wens van de raad om te komen tot een betere geografische spreiding, heeft hij daarom geadviseerd MusicalMakers niet met een plek in de BIS te honoreren. Dat hiermee een ontwikkelplek voor musicals verloren gaat, betreurt de raad, maar hij constateert tegelijkertijd dat er bij theatergezelschappen steeds meer aandacht komt voor dit podiumkunstgenre, wat de pijn enigszins verzacht (zie ‘Podiumkunsten: Theater’).

Geografische spreiding

Van de geselecteerde instellingen zijn er zes gevestigd in het Westen van het land (waarvan twee in Amsterdam, één in Haarlem, twee in Den Haag en één in Rotterdam), één in regio Midden, vier in regio Zuid, drie in regio Oost en twee in regio Noord. Iets verder uitzoemend, komen zeven positief gehonoreerde aanvragen uit het Westen van het land en negen uit de overige windstreken. Ten opzichte van de subsidieperiode 2021-2024 wordt in de BIS 2025-2028 voor de categorie Ontwikkelinstellingen een stijging gerealiseerd van het aantal instellingen dat buiten het Westen van het land is gevestigd.

De raad maakt de nadrukkelijke kanttekening dat hij bij geografische spreiding ook heeft gekeken naar reikwijdte en impact van de instellingen. Hoewel landelijke betekenis een voorwaarde is om toe te treden tot de BIS, selecteerde hij een aantal instellingen dat op dit gebied extra inspanningen levert. Zo fungeren enkele instellingen (mede) als netwerk: Grand Futura (Station Noord), PLAN, VIA ZUID en De Nieuwe Oost. In een netwerk verenigen verschillende partners zich in een bestuurlijke entiteit of laten zich door één partner als penvoerder vertegenwoordigen. Netwerken zijn doorgaans werkzaam in een veel ruimere omgeving dan alleen in de plaats van vestiging. Sommige instellingen hebben een expliciete landelijke betekenis, bijvoorbeeld als rondreizend festival of vanwege hun kennisdelende functie, maar werken vanuit één standplaats, zoals Popwaarts en Story Academy. Tot slot wijst de raad op podiumkunsteninstellingen die zijn gevestigd in de regio Amsterdam/Utrecht, maar die vanwege hun vaste partners en speelplekken goed zichtbaar zijn in het hele land. Dit geldt voor DOX, Gasthuis Frascati, Orkater en Toneelschuur Producties.

Pluriformiteit en nieuwe disciplines en genres

De raad heeft geprobeerd een zo breed mogelijk palet aan disciplines en genres te selecteren voor de categorie Ontwikkelinstellingen. Het valt op dat de meeste instellingen geen onderscheid meer maken tussen disciplines en genres en inter- of multidisciplinair te werk gaan. Over de gehele linie vinden de volgende genres en disciplines een plek bij de zestien gehonoreerde

ontwikkelinstanties: theater, jeugdtheater, repertoiretoneel, muziektheater, dans, hiphop, popmuziek, nieuwe muziek, circus, performance, literatuur, storytelling (nieuwe verhalen), spoken word, textiel, digitale cultuur en art & design.

De in de subsidieperiode 2021-2024 toegetreden nieuwe genres popmuziek, hiphop (dans en muziek), digitale cultuur en textiel blijven behouden. Verbreding in de zin van meerstemmigheid en het vertellen van nieuwe verhalen is grotendeels behouden gebleven met de positieve advisering van DOX, Story Academy, Emoves, WORM en Frascati. De raad heeft beoogd een verbreding op het terrein van de letteren te bewerkstelligen. Bij de positief geadviseerde instellingen De Nieuwe Oost, Explore The North en Story Academy is meer aandacht dan eerder voor spoken word en storytelling in brede zin. Laatstgenoemde instelling richt zich naast verhalen ook op de transformatie van verhalen naar theater, art & design (visual storytellers) film en literatuur.

Muziektheater in de vorm van musical (MusicalMakers) en ontwerp in de vorm van biokunst (BioArt Laboratories) zijn afgevallen. Daarentegen komt er als gezegd meer aandacht voor literatuur, spoken word en storytelling en is er een bescheiden plek voor audiovisueel/film bij Story Academy.

Subsidieverdeling

De zestien ontwikkelinstellingen die de raad adviseert op te nemen in de BIS vroegen samen 11.899.131 euro aan; 798.831 euro meer dan het subsidieplafond van 11.100.300 euro toelaat. De raad past de algemene rekenregel (zie '[Algemene inleiding](#)') toe voor de verdeling van middelen. Er zijn echter twee uitzonderingen. Gasthuis Frascati en PLAN worden bij de rekenregel behandeld als nieuwe aanvragers om zo het geadviseerde subsidiebedrag zoveel mogelijk in lijn te laten lopen met vergelijkbare positief gehonoreerde instellingen.

Eindnoten

1

Voor het in kaart brengen van de spreiding van de aanvragen is de vestigingsplaats leidend. Volgens de regeling is er voor de BIS een indeling in regio's gemaakt. Het gaat om de regio's Noord (Groningen, Friesland en Drenthe), Oost (Overijssel en Gelderland), Midden (Flevoland en Utrecht) en Zuid (Zeeland, Noord-Brabant en Limburg). De regio West wordt niet apart genoemd, aangezien daarin de drie grote steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag zitten, die deel uitmaken van de zogenoemde kernpunten. Voor de volgende berekening is regio West (Noord- en Zuid-Holland inclusief Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) toegevoegd. Aanvragen Ontwikkelinstellingen BIS subsidieperiode 2025-2028, verdeeld naar regio's (percentages afgerond): Midden: 3 (6%); Noord: 4 (8%); Oost: 4 (8%); West: 29 (59%); Zuid: 9 (18%).